

Optegnelser af Lensgrevinde Danner fra 1853 og 1854.

Udgivne af
L. Moltesen.

I et Chatol i Grevinde Danners Værelse paa Jægerspris findes et Skrivebogshæfte i grønt Omslag. Paa dets første Blad har Grevinden skrevet: „Digte og Sætninger uddragne af forskellige Bøger — d. 9. Decbr. 1847“.

Paa de første 9 Sider findes disse „Digte og Sætninger“, men paa de næste 46 upaginerede Sider har hun optegnet sine Oplevelser og sine Stemninger ved Hændelser i 1853 og 1854. Hun begynder Optegnelserne 1. Januar 1853. I Begyndelsen følger de saa temmelig Dag for Dag, efterhaanden slaaes flere Dage sammen, og med 10. Maj 1853 stanser de, men i April 1854 nedskriver hun sine Tanker om den forløbne Vinters Rystelser, der har gjort hende 10 Aar ældre og som faar hende til at tænke paa, om hun ikke bør rejse bort fra det hele. — Skrivebogshæftet slutter, som det begyndte, med „Digte og Sætninger uddragne af forskellige Bøger“ paa 14 Sider.

„Digtene og Sætningerne“ paa de første 9 Sider viser, at hendes Læsning spændte over dansk, svensk, tysk, engelsk og fransk Litteratur dels i Oversættelse, dels i Original. Hendes Yndlingsforfatter i Tiden 1847 til 1853 var Bulwer, som hun citerer baade paa Dansk og paa Engelsk, hans Stil i Reiersens Oversættelse synes at have paavirket hendes; hun nød hans moralfilosofiske Aandrigheder, som hun saa haardt savnede ved Frederik VII's Hof. Forøvrigt har hun Uddrag af

Shakespeare, Byron og Wordsworth. Af tyske Forfattere afskriver hun kun følgende Vers af Rückert:

Ein Glück, das einmal dein,
wird nimmer dir entrissen;
in der Erinnerung hältst du's fest.
Und was du nie gekannt,
das wirst du nicht vermissen:
so kommt's dass es sich leben lässt.

Af svenske Forfattere findes følgende Citat af Stagnelius:
„Lær at anse Drømme for et Intet, og Virkeligheden for en Drøm; blot saaledes henlever Mennesket rolig sine Dage“. Hun har afskrevet Aftensalmen: „Saa lægger jeg min Sysselfed“ af Carl Bernhards „Et Aar i København“ og de to første Vers af Poul M. Møllers „Hel sjælden rørtes Pen og Bog“. Af franske Citater findes følgende: „La jeunesse! Souviens-toi, que ce bel âge n'est qu'une fleur, qui sera presque aussitôt sechée qu'éclosée“, „L'absence est la mort, mais la mémoire c'est l'immortalité“, „Pécher en secret n'est pas pécher, ce n'est que l'éclat qui fait le crime“, „La femme met son amour dans ses jeux, son amitié dans sa parole et son esprit dans sa toilette“. Følgende Aandrigheder citeres paa Dansk: „Mængden ligner en coquet Quinde, den ødsler sin Gunst paa den, som ikke bryder sig om den“, „For at være lykkelig i dette Liv udfordres tre Ting: en ren Samvittighed, ikke at kende Menneskene og at have et skønt Haab staaende ved sin Side, som dog ikke er Virkelighed eller Vished, thi da er det allerede for meget“, „Intet hærder Følelsen saaledes som Foragt“, „Vi er nærmere den sande Dyd, den sande Lyksalighed, naar vi forlange for Lidet end forde for Meget af vore Medmennesker“. Hun fandt Trøst i Byrons: „Skal nogensinde Retfærdighed vises mig, da vil det først være, naar denne Haand, der skriver dette, er ligesaa kold som de Hjerter, der saarede mig“, men ogsaa i Bulwers: „The best part of beauty is that which no picture can express“.

Blandt Citaterne bag i Hæftet fra Tiden efter 1854 har Bulwer maattet dele Pladsen med Goethe. Hun har læst Byrons Don Juan paa Engelsk, hans Childe Harold paa Tysk;

hun har læst Hawthorne, Madame Riccoboni og Louise Mühlbach. Af Alphonse Karr, Les femmes citeres følgende: „Quand il ne s'agit que de s'aimer, il n'y a pas de danger à se laisser mutuellement séduire par les charmes et les qualités l'un de l'autre, mais quand il s'agit de mariage, il serait utile que chacun sût s'il pourra supporter les défauts de l'autre“ og af Madame de Staël: „La beauté fait naître les caprices, le caractère fait naître les passions“. Af Tegnér findes følgende Ord: „Mange Aar maa bøde for et Øjeblikks Brøde“ og af Nicander følgende Vers, der hyppigt nedskreves i Datidens Poesibøger:

Tro den du älskar, bedrager han ock:
Torka din tår — men bedrag ej tillika!
Bättre och sällare kallar jag dock
Svikas än svika!“

Hæftet slutter med følgende Citat af Madame Barbauld (Anna Letitia Aikin 1743—1825):

My Saviour.

Teach me to fix my ardent hopes on high, and having lived to thee in thee to die.

Optegnelserne trykkes med Grevindens Bogstavering og Tegnsætning. De, der kender Datidens dannede Damers Retsskrivning, vil vide, at Grevinde Danners Mangler paa det Omraade ikke er større end almindeligt blandt disse; dertil kommer, at Optegnelserne sikkert er nedskrevne uden Tanke om Offentliggørelse — hvad hun ønskede offentliggjort, gav hun til det kgl. Bibliotek, hvorfra det siden er bleven ført over i Rigsarkivet — og ofte efter en anstrængende Dag, uden at der senere er bleven rettet paa dem. Hendes Haandskrift stadfæster den Dom, hun fælder om sin egen Karakter i Slutningen af Optegnelserne. — I firkantet Parentes er sat Ord, der er glemt eller formodes glemt.

1853.

Mange Aar ligge imellem at jeg nedskrev de forskjellige Digtninger som indtage de første Blade af denne Bog; jeg havde dengang Tid at læse meget, og naar

een eller anden Bemærkning eller Poesie, gjorde et særdeles Indtryk paa mig, da følte jeg ligesom en Trang til at fastholde en saadan Tanke, og nedskrev det; allerede i min tidligste Ungdom opstod dette Ønske hos mig, men da jeg nedskrev det paa Blade ere de gaaede tabte i Begivenhedernes hurtige Omvexling. At jeg atter har begyndt at skrive i denne Bog, har nu en anden Anledning; jeg vil forsøge om muligt at begynde en Dagbog, vel ikke i den Forstand, for hver enkelt Dag, men saameget muligt efter Tidsordenen optegne hvad som passerer med og omkring mig; desværre frygter jeg at den fornødne Tid og Ro vil [ikke] levnes mig hertil, men et Forsøg vil jeg dog gjøre. —

1. Jan. Efter i en Uge at have været syg paa Frideriksborg, kom jeg syg til Kjøbenhavn, en begyndende Brystinflammation blev dog hævet, og efter 8te Dage er jeg atter restaureret, men er meget nerveus, og har derfor endnu ei deltaget i Taflet uagtet jeg nu i flere Dage er oven Senge. Ogsaa Kongen har et Anfald af Bronchitis og har ligget tilsengs, han har skrevet mig en Mængde kjærlige og deeltagende Billetter, og jeg har glædet mig at have havt Kræfter til at besvare dem, saa Conversationen har været livlig. Idag d. 8 er jeg atter vel, men jeg har ikke kunnet modtage Gratulation, da jeg er saa svag, man har bragt mig en Liste med Navnene af dem som haver været for at hilse paa mig.

d. 14. kom vi til Frideriksborg¹⁾, men Kongen har forkjølet sig, da han endelig vil kjøre paa aaben Vogn.

d. 15. Idag ligger Kongen tilsengs og jeg ængster mig meget for ham; især da han har havt megen Sinds-

¹⁾ I Følge „Berlingske Tidende“ rejste Kongen til Frederiksborg Lørdag Formiddag d. 15. Januar.

bevægelse i Byen, da Begivenhederne har nødet ham til at opløse Folkethinget¹⁾.

d. 16. Det er endnu paa samme Stadium, jeg frygter en Gjentakelse af Sygdommen for 2 Aar siden. Min Gud hold Du Din Haand over ham, han er dog Danmarks Lykkes Bærer.

d. 17. Sygdommen antager en mildere Caracteer, Gud være lovet, jeg gjør mig ret en Glæde af at kunde pleie Kongen; idag frygtede jeg at Kongen skulle faa formegen Sindsbevægelse; man har sagt, at Kongens Idee at ville i dette Aar, sætte mig i Statscalenderen (noget [jeg?] forrige Aar selv forhindrede) møder nogen Modstand, og at denne Sag idag vil blive refereret for Kongen; gid det ingen Ubehageligheder maa medføre for min dyrebare Fritz! Sagen er bleven forebragt, Kongen bliver ved sin Mening, og Etatsraad Trap²⁾ som refererer Sagen, seer meget forknyt ud³⁾.

¹⁾ Folkethinget var bleven opløst d. 13. Januar 1853 paa Grund af Striden om Toldgrænsens Flytning til Elben og om Arvefølgen.

²⁾ J. P. Trap var lige bleven konstitueret som Referendar i Kabinetssekretariatet, efter at Kongen paa Ministeriets Indstilling havde maattet afskedige Kammerherre M. H. Rosenørn.

³⁾ Det lykkedes først Kongen at faa Grevinden optaget i Statskalenderen for 1856. I Boet efter Grevinden fandtes ved Siden af hinanden to Aktstykker, som nu opbevares paa Jægerspris. Det ene hendes Fødselsattest saalydende:

337

1815 den 21de April er nærværende Pigebarn født paa den kongelige Fødselsstiftelse i Kjøbenhavn, og givet No. 337. Den 22. s. M. er dette Barn, uden at dets Forældre ere angivne, paa Stiftelsen døbt og kaldet: Christine Lovise. 1815 April 27 udbragt.

M. C. Lund

Inspecteur ved den kongelige Fødselsstiftelse.

Det andet den kgl. Ordre til Konseilspræsident P. G. Bang.

Moderens No. 331—7R.

d. 18. Kongen er nu i Bedring, Sygdommen har antaget en beroligende Caracteer. Kammermusicus Hansen¹⁾ er her og har foredraget en uendelig skøn Musik. Det har formildet Kongens Sind, og nu da jeg seer at han er uden Fare, er jeg atter munter; jeg har havt mange Løier, og har sunget med Hansen som er meget comisk, det [har] fordrevet Tiden for Kongen.

d. 19. Det Samme som igaar, Kongen munter, Hansen er her endnu, og spiller, men han bliver snart træt, thi Kongen lader ham ingen Ro.

underskrevet af Kongen med et „F.“, ført i Pennen og kontraseret af Udenrigsminister L. Scheele, saalydende:

Frederik den Syvende
af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers,
Hertug til Slesvig Holsteen, Stormarn, Ditmarsken,
Lauenborg og Oldenburg,
Vor synderlige Gunst!

Da Vi ikke finde det passende, at Vort den 7de August 1850 med Louise Christine Lehnsgrevinde Danner indgaaede, for Nutid og Fremtid morganatiske Ægteskab forbigaaes med Taushed i Statshaandbogen for Vort Monarki, saa paalægge Vi dig hermed at foranstalte, at der til den første om Os han[d]-lende Passus i Statshaandbogen føies de Ord: „morganatisk formælet den 7de August 1850 med Louise Christine Lehnsgrevinde Danner.“

Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette.
Befalende dig Gud!

Skrevet paa Vort Slot Christiansborg
den 1ste Januar 1856.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.
F.

Til Herr Doctor juris Peter Georg Bang,
Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd,
Vor Conseilspræsident.

L. Scheele.

¹⁾ Kammermusik Christian Julius Hansen (1814—1875) var først Organist, senere Klokker ved Garnisons Kirke. Efter Meddelelse af Kammermusik Hansens Søn, fhv. Finanshovedkasserer Etatsraad Oscar Hansen, var hans Fader et af Mellemliddene for Grevindens omfattende Godgørenhed.

d. 20. Idag kom Efterretning om Kmhr. Lundings¹⁾ Død; det var at vente, ved et uordentlig Liv, i mange Aar svækket maae han bukke under; det har rystet Kongen noget, og vil maaskee bidrage til at gjøre ham forsigtigere! Kmhr. Berling kom med Budskabet, dernæst indfandt Oberst Lunding²⁾ [sig] for at gjøre Anmeldelsen ex officio; Blucher³⁾ som meldte ham til Kongen meldte ham ogsaa hos mig, Kongen kan ei modtage ham, jeg maae gjøre det for ham. — Han har været hos mig og var meget nedtrykt, han beklager at hans Broder intet efterlod, det er rimeligt, da han hele sit Liv har bestyret saavel sine egne som Andres Penge, med en mageløs Letsindighed. Kmhr. Berling melder Kongen at Drewsen⁴⁾ er her med en Deputation angaaende Jernbanens Anlæg i Jylland⁵⁾; Skade at Kongen ei kan see

¹⁾ Statsraadssekretær og Chef for Kongens Kabinetssekretariat, Kammerherre Hans Matthias Vilhelm Lunding (1807—1853).

²⁾ Oberst N. Chr. Lunding (1795—1871) var den afdødes Halvbroder.

³⁾ Frederik Emanuel v. Blücher (1806—1871) var Adjutant hos Kongen.

⁴⁾ Fabrikant Michael Drewsen (1804—1874), Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, Folketingsmand for Skanderborg Amts 2. Kreds 1849—1851, blev Ridder af Dannebrog paa Kongens Fødselsdag d. 6. Okt. 1853, valgtes til Folketingsmand for Randers Amts 4. Kreds 20. Sep. 1854 og atter 1. Dec. samme Aar. Under Valgkampen efter Folketingets Opløsning 13. Jan. 1853 kæmpede Bondevennerne og de konservative Helstatsmænd Side om Side for at støtte Ministeriet Bluhmes Politik i Arvefølge- og Toldsagen.

⁵⁾ Der havde kort i Forvejen været en Deputation hos Kongen om samme Sag. I Fischers politiske Dagbøger i Rigsarkivet fortælles under 8. Januar 1853: „Poulsen fortalte, at han havde haft Audiens hos Kongen i Anledning af den jydske Jernbane, og at Kongen ved den Lejlighed havde udtalt sin ubehagelige Stemning over, at han ikke havde faaet 5000 Rdlr., der var foreslaaede til et Anlæg ved Frederiksborg under Finansloven og havde sagt i den Anledning: „Jeg har haft over 10 An-

disse ham hengivne Undersaatter! Drewsen har ladet sig melde hos mig, det var en Lykke at jeg saa ham, han var paa Nippet til at troe at være falden i Kongens Gunst, og dette ville være Uret dersom det var saa, thi han er Kongen ærlig hengiven, og kan dertil virke meget i hans Faveur; jeg har ganske beroliget ham, og har derved den glade Overbevisning at have bevaret Kongen en tro Undersaat; min Samtale med ham var interessant, og jeg haaber at den gjenvakte Tillid til hans Konges Naade og Velvillie har endmere styrket hans Beslutning at anvende sin Indflydelse paa Valgene i Jylland, som i dette Øjeblik er af stor Betydning for Regjeringen, som behøver en Majoritet for at gennemføre med Held den Politik som er foreslaaet. — Berling spiller Schavs med Kongen, og derved er han bleven taalmodigere. Nu blev B[erling] sendt ind med Brev til Tilli[s]ch¹⁾ som skal fungere som Cabinetschef, men Tillisch venter jeg imorgen. Hansen²⁾ er reist ind. Mange Erindringer opstaae paa denne Dag, for 5 Aar [siden] hensov Christian VIII, og min elskede Fritz, overtog dette høist besværlige Hverv, den Aften var for mig fuld af Bekymring og Frygt.

modninger om at tilintetgøre Forfatningen siden Rigsdagen kom sammen, men det vil jeg ikke“.

¹⁾ Gehejmerraad Frederik Ferdinand Tillisch (1801—1889), der havde været Christian VIII's Kabinetschef, blev nu paany Kabinetschef i Stedet for M. H. Rosenørn, der havde fungeret som saadan under Kammerherre Lundings Sygdom. Ministeriet Bluhme vilde ikke have, at Rosenørn skulde beholde Stillingen som Kabinetschef, da han som saadan skulde referere for Kongen Told- og Arvefølgesagerne, i hvilke han som Medlem af Rigsdagen var i Opposition til Regeringen. Tillisch var derimod gaaet over til Ministeriet Bluhmes Politik.

²⁾ Kammermusikus Hansen.

d. 21. Det gaaer godt fremad med Kongens Helbred. Tillisch har været her, alt er i Orden¹⁾.

d. 22. Jeg har idag læst for Kongen i Georg[e] Sands „Grevinden af Rudolstat“, den interesserer Kongen, og saaledes undgaaer jeg at han taler formeget, hvilket han er slem til.

d. 23. Berling kom ud idag, han har med sædvanlig Omhu talt med Bluhme²⁾ om Sagen med Statscalenderen, han er bange for at Kongen skal forløbe sig, og har bedet, at man ved at give sig Tid og handle med Besindighed []; han vil saa gjerne skaane Kongen, hvor han er god og troe. Denne Dag havde en mørk Erindring for mig, da jeg i 1846 leed meget ved en Ildebrand, som ødelagde meget for mig³⁾.

d. 24. Berling er reist ind, Kongen har talt med ham allerede Kl. 7 imorges inden han tog bort. — Jeg glemte igaar at bemærke, at 2 Ministre var hos Kongen, og at jeg senere af Etatsraad Trap hørte et Referat, hvorved jeg atter havde Leilighed til at bemærke hvad Kongen besidder i Berling, hans Skarpsindighed, og gennemtrængende Blik veed alletider at vare Kongen for de Snarer og Incontsequentser som opføres snart af den ene og snart af den anden Embedsmand, men især af Overhofmar[s]challen⁴⁾, som ikke er nogen dygtig Forretningsmand. — Jeg har bedet Kongen at skrive til Dronningen og Pr[ins] Ferdinand, hvilket han ogsaa har gjort⁵⁾.

d. 25. Jeg maae hver Dag døie en ganske forfærde-

¹⁾ Jfr. E. Bodenhoff, Kongesorger. Hofliv under Frederik VII. S. 41 f.

²⁾ Premierminister C. A. Bluhme.

³⁾ Jfr. R. Neiendam, Scenen drager S. 33 f.

⁴⁾ Kammerherre Joachim Godske Levetzau (1782—1859).

⁵⁾ Jfr. E. Bodenhoff, Kongesorger S. 42.

lig Roes over den afdøde Lunding, med min bedste Overbevisning kan jeg ei istemme den; han har ikke i de Aar at Kongen har regjeret, været min elskede Fritz, det allermindste mere end enhver underordnet Embedsmand som mechanisk udfører sine løbende Forretninger, men aldrig ved nogen selvstændig Handling, ved Forebyggelsen af Sager som medfører Modgang og Bryderier, har han bidraget det mindste til at lette Kongen sit besværlige Kald; han har ikke som en hengiven og dygtig Mand vaaget over sin Konges Interesser, uagtet at han skylder denne Konge Alt. Man kalder ham et lyst Hoved ja! ved et Gilde i et muntert Lag, men aldrig til samvittighedsfuldt at varetage det ham betroede [;] ved Forglemmelse af Noteringer etc. har han forskaffet Kongen et Tab af []. Dog vilde jeg ansee dette for ganske underordnet, dersom jeg havde seet ham med Utrættelighed at vaage over Kongens Vel; men nei! ofte har jeg gjort ham opmærksom paa eet og Andet som han i sin Stilling til Kongen burde vide, men derved viste han netop sin Mangel paa Hengivenhed for Kongen, at han ikke bekymrede sig om hvad som foregik, hvorledes kunde han da advare for Begivenheder om hvis Tilværelse han intet ahnede. Men jeg troer, at han ved sit uordentlige Levnet var sløvet og ikke havde Kræfter til en saadan Virksomhed dog Gud vil dømme ham jeg er ikke berettiget dertil; men rose ham kan jeg ikke.

Idag bragte Slotsforvalteren¹⁾ et nyt Bevis paa den uforsvarlige Maade paa hvilken Kolberg²⁾ har udført

¹⁾ Ritmester Geert Sørensen Gyllich,

²⁾ Utvivlsomt Billedhugger Andreas Johnsen Kolberg (1817—1869). Frederik VII havde i 1849 gjort ham til Inspektør ved sine private Samlinger og i 1850 givet ham Professortitelen, men i

Kongens Befalinger. Det Kobberstik fra Scotland som Kongen sætter saa stor Pris paa, og som han for to Aar siden bød Kolberg at lade indfatte i Glas og Ramme, det har han efterladt uden at udføre denne Ordre, og uden at aflevere det til Nogen, og uagtet at Güllich har skrevet ham til derom, er han uden Svar. — Baron Plessen¹⁾ har været her for at anbefale sig, det er godt at Kongen ikke kunde tage imod ham, thi han er ikke godt stemt for ham, og hvorlet kunde der ikke falde et Ord, som kunde bære slemme Følger. Han er udnævnt til Overpræsident i Altona og reiser nu derhen. —

Det [har] ret moret Kongen at jeg den hele Aften har forelæst ham og jeg haaber at han skal sove godt. Jeg har sendt Mortensen²⁾ til Byen for at bringe Lunding en Krands, dette gjør jeg af et godt Hjerte, men jeg kan ikke beundre han[s] Virksomhed.

den 26. Jeg har gaaet min Morgentour, Veiret var ret uhyggeligt, men det forhindrede mig ikke fra mangel Reflection; saaledes betragtede jeg den stakkels Vedbende i min Veranda, hvor at den er bleven hjulpet frem skyder den muntert og dristigt iveiret, men ofte er den bleven hæmmet af de ublide Brædder hvilke den omfavner, og naar den da møder Modstand og ikke kan finde en lille Sprække hvorigjennem ogsaa den kan bane sig en Vei, da sygner den indeklemmt, og maae tilsidst dø. Er dette ikke et Billede paa Mennesket, er det ikke Deeltagelsen og Hjælpsomheden som skal bringe Talentet og enhver Bestræbelse fremad? Og hvor disse mangle, der

50erne mistede han den kongelige Naade (Dansk Biografisk Leksikon).

¹⁾ Kammerherre Baron Carl Plessen (1811—1892).

²⁾ Formodenlig Grevindens Tjener.

nedbøies Modet, og det hvad der kunde have blevet noget stort noget gavnligt dør bort i Elendighed uden at efterlade Spoer. — Kongen har i Nat havt Hoste; hvor jeg er bange for ham, jeg maae søge idag at more ham at han ikke skal blive mismodig; hvor jeg finder mig lykkelig ved denne rolige og trøstelige Beskjæftigelse. —

Idag blev mig sendt en Sang¹⁾ fra Grev de la Gardi[e] i Sverrig, den ledsagedes af en meget smigrende Skrivelse, og var bleven afsungen i Samfundet i Christiansstad i Anledning af Kong Oscars Helbredelse.

d. 27. Kongen har sovet hele Natten idag haaber jeg, at han kommer op; Gud være evig priset for hans Helbredelse. — Ville dog blot min kjære Fritz være lidt forsigtig, dersom han ahnede hvad han med denne vedholdende Uforsig[tig]hed vil komme til at lide, og hvor dette smerter mig at mine Forestillinger i denne Henseende ere forgjæves. — Dagen gik ret godt, men vel, er Kongen ikke. K[ammer]mus[ikus] Hansen kom ud, jeg sang nogen ny Musik; det morer Kongen naar jeg synger for ham. —

d. 28. Det er idag Berregaards²⁾ Fødselsdag, Kongen har seet ham, og det rørte mig dog at see denne gamle Mand endnu saa legemsfrisk, men han er ogsaa langt forsigtigere end min kjære Fritz.

d. 29. Min[e] Morgentoure virke saa vederkvægende paa mig. Ved en Feiltagelse af min Kammerjomfru er

¹⁾ Hymn afsjungen uti Skånske Provincial-Logen uti Christiansstad den 17 Januari 1853 vid Tacksägelsefesten i anseende till den IX Frimurare-Propindsens V.: S.: V.: H. M. Konung Oscar I's återvunna helsa (Christiansstad. Tryckt hos Schmidt & Comp. 1853). Hymnen er undertegnet L. A—g.

²⁾ Opvartende Kammerherre hos Frederik VII Henrik Berregaard (1783—1876).

jeg kommet til at staae op Kl. 6 istedetfor Kl. 7^{1/2}. Dette gav mig Anledning til at læse Ørsteds Skrift¹⁾ mod Wegener, men den Aand og Klarhed hvoraf Alt hvad Wegener skriver, bærer Præget, har jeg ikke fundet hos Ørsted, tillige fremtræder en personlig Uvillie mod W. og den burde være fjernet. — Jeg har faaet Convents Talen af Dr. Martens²⁾ i Slesvig, han havde ledsaget den med et særdeles smukt Brev til mig. Hvilken Glæde at min elskede Fritz nu atter er restitueret, først idag har jeg gjenfunden ham fuldkommen vel.

30. Hvilken forunderlig Begivenhed at jeg, netop som jeg iaftes var sovet ind, blev vækket ved Noget som forekom mig som et Skrig i mit venstre Øre, og derpaa aldeles Intet mere hørte. Idag kommer Levetzau³⁾, jeg vil dog prøve paa om muligt at vække hans Opmærksomhed for hvad der kan gavne Kongen, og sørge for at det Opholdssted hvor han er, saavidt muligt, er sund, desværre er dette hidtil blevet forsømt, man gjør saalidt for Kongen, tænker aldrig paa ham med Omhu.

d. 1. Febr. Atter Berlings Utrættelighed, hans Om-sorg for Kongen; ja han er en tro Ven i Smaat som i Stort, bestandig Kongens Vel for Øie; neppe yttrede Kongen iforgaars at have noget Sucre d'orge saa straks ved Berlings Ankomst til Byen besørger han dem herud, uden at Kongen har udtalt sig derom som noget han skulle besørge, men nævnede det aldeles en passant,

¹⁾ A. S. Ørsted, Over det den forenede Rigsdag forelagte kongl. Budskab om Arvefølgen. 1852.

²⁾ Peter Martens (f. 7. Dec. 1804) var Præst ved Domkirken i Slesvig og Provst for Gottorp og Hütten. Efter 1864 blev han Præst ved den tyske Frederikskirke paa Christianshavn, hvorfra han i 1871 flyttede til Kiel.

³⁾ Overhofmarschallen.

men da han troede at det ville være gavnligt for Kongen, ilte han at sende det. Min Gud hvilken Forskjel paa hvad jeg seer af de Omgivelser iblandt hvilke jeg lever; jeg kan nu først fatte, hvor en Fyrstes Lod er saa lige med den Ringeres, thi har end denne store Savn, saa er der dog Eet han kan erholde naar Lykken er ham gunstig, han kan haabe at have en Ven, som kan være ham af Hjertet ærlig hengiven; men Fyrsten — om han end haver en saadan, saa forstaaer han ikke at bedømme ham, han er vandt at tage det Ord „Ven“ i samme Betydning som Bekjendt Omgivelse etc., de fordrer derfor kun lidet af deres „Venner“ og disse vise i Regelen kun een Interesse i deres Pligt, nemlig den at kunne for et Øieblik more deres Herre, tjene saameget som muligt og have al den Frihed, der paa nogen Maade kan benyttes. Den Dom er haard men det Hof ved hvilket jeg lever har indgivet mig denne Anskuelse ved den Erfaring jeg her har faaet.

d. 3. Det er ret Skade, at man ei ustraffet kan beboe dette skjønne Slot, om Vinteren; men det er jo næsten en Umulighed; hvad har jeg ikke lidt i disse Dage af Træk, hvilke Smerter i mit stakkels Hoved, og dog glemmes alle disse Lidelser, naar man kaster Øiet ud af Vinduet, og seer dette deilige Prospect! Idag skinner Solen, den lille Søe har Bølger idag og Byen ligger som en Krands omkring den og de røde Tage, tage sig pragtfuld ud. —

d. 4. Hvad har jeg dog lidt idag, skulle man troe paa Muligheden at Hovedpine kunde være i den Grad smertefuld?

d. 5. Hvor denne Tid har en velgjørende Indflydelse paa mit Sind, jeg trængte til denne Ro, der min-

der mig om tidligere tilbragte lykkelige Dage! Det er saalængesiden at jeg ret con amore har kunnet hengive mig til Læsning, denne Passion, som jeg aldrig har aflagt, men kun i flere Aar bekjæmpet, for ikke at forekomme Kongen trættende og utilgjængelig, men nu da min dyrebare Fritz beskjæftiger sig saameget med Tegning, ret et smukt Talent som han besidder, nu kan jeg atter af Hjertenslyst hengive mig til min tidligere saa kjære Beskjæftigelse.

d. 6. Det bedrøver mig inderlig at min elskede Fritz har Ubehageligheder, han er saa inderlig god og vil alle det saavel, men denne Godhed misbruges! Maae kun hans Helbred ikke lide altfor meget; gid dette Statsraad idag ikke maa angribe ham. Kunde jeg blot lette ham nogle af hans Byrder, men dette formaaer jeg jo ikke, dog ved, at lade ham ret for Alvor see sit Folks Kjærlighed, kan jeg maaske lindre nogle af hans Sorger — — Kongen er kommen fra Statsraadet og er Gud være lovet vel. —

d. 7. Hvor det glæder mig at see min dyrebare Fritz at vende tilbage til sine vante Beskjæftigelser, og atter at være vel. Frue Flemmer¹⁾ behager mig meget, hvilken fornuftig Kone!

d. 8. Det var en fatigant Dag, hvilken Ceremonie at uleilige alle disse Mennesker for at ønske mig et glædeligt Nytaar; hvad det kommende Aar skjuler ved kun Gud, gid det maa blive lykkeligt for min Fritz og for Danmark!

d. 9. Atter Statsraad! Hvor jeg kjeder mig ved disse store Tafler! Gid jeg kunde blive borte derfra,

¹⁾ Etatsraadinde Inger Margrethe født Lund, gift med Rektor Flemmer ved Frederiksborg lærde Skole.

men det kan jeg ikke, man vilde lægge en urigtig Betydning heri; men nu efterat have i 14ten Dage været fri, føler jeg dobbelt den store Byrde derved. —

d. 10. Det var en ubehagelig Dag; atter denne ubehagelige Sag om Statscalenderen, gid dog min kjære Fritz maatte blive klogere af Erfaring, gid han maatte lære at indsee, at det ikke er tilstrækkelig at sige „jeg vil det“, men at der, for at udføre et eller andet som kan have Vanskeligheder, behøves fremfor Alt, Besindighed, at tænke længe over ethvert Skridt som skal udføres, da man ikke ved hvad dette kan trække efter sig; Gud ved Sagen i sig selv har kun liden Interesse for mig, men det bedrøver mig for Fritz, at den er bleven saa almindelig bekjendt, da deri altid ligger noget bittert for ham; men hvorfor [har] han begyndt denne Sag saa ufornuftig, og hvorfor har han ikke underrettet mig om at det var hans Hensigt at udføre denne Plan? Nu bedrøver han sig over at den er mislykket, men denne Sorg kunde han have sparet dersom han havde viist mig den fornødne Tillid forud at sige mig det. At Kongen giver efter er vistnok fuldkommen rigtig, og allermindst kunde jeg ønske i nogen Maade at være Stridens Æble; og derfor glæder det mig at den tro Berling har, med sædvanlig Omsorg for Kongen, raadet Kongen derfra, han har tænkt sig alle de Ubehageligheder som kunde følge deraf, og kun havt Kongens sande Lykke for Øie, og Gud velsigne ham derfor. — Gid Kongen havde flere saadanne hengivne Venner som med Kjærlighed varetog hans Interesse; men desværre har jeg ikke iblandt dem Alle, som omgiver Kongen, funden en Eneste som paa denne Maade med Opoffrelse af sin egen Bequemmelighed og Velvære, med denne rastløse Iver og Utrættelighed be-

standig tænkende og beskjæftigende sig ene med hvad der kan tjene til Kongens sande Gavn. Jeg maae i mit stille Sind glæde mig inderlig at jeg er den indirecte Aarsag til at Kongen besidder denne hengivne Embedsmand, hvormange af hans kloge Foranstaltninger takker ikke Kongen for hans Popularitet og nu den fornuftige Oeconomie? Og dog hvor miskjendt er han ikke? Og hvem ville paa denne Maade lægge sig for Had for at tjene en Anden? Ingen Ingen! Men Gud vil engang lønne ham og Sandheden skal seent eller tidlig bryde frem igjennem den Taage af Usandhed og Lavhed, hvori den nu er indhyllet; trygt stolende paa Guds Retfærdighed søger jeg min Trøst i Overbevisningen, at Han seer Alt, og at Han vil dømme derefter. Hvormegen Tilfredsstillelse ligger ikke i denne Tanke? Hvor jeg beklager hele denne indbildske saakaldte sociale Verden¹⁾, som strider saameget for at jeg ikke skal indtrænge mig i den; vidste den blot hvorledes jeg betragter den saa ville den kunde spare alle sine Bekymringer! Den troer at ydmyge mig. Og jeg betragter den med medlidende Øine; troer den saalidt om min Aand at jeg savner dens Selskab? Jeg maae smile over denne forkeerte Anskuelse, jeg som kun vil holde af Folk for hvad jeg kan beundre hos dem, jeg som kun ønsker at omgaaes Folk som jeg interesserer mig for, og jeg skulle beklage mig ved at være fri for en uhyre Byrde som dette selskabelige Liv ville paalægge mig? Men hvorfor kan Menneskene dog aldrig aflade at bedømme Andre efter dem selv? Ligesaalidt som jeg for-

¹⁾ Jfr. Bodenhoff, Kongesorger S. 7, hvor det fortælles, at Enkedronning Caroline Amalie havde modtaget Grevinden, men afsløg Kongens Opfordring til, at hendes Damer skulde gøre hende deres Opvarthning med den Begrundelse, at Grevinden jo ikke kom i „Verden“.

drer at Man skal dele mine Anskuelser om den behageligste Maade at leve paa, ligesaa lidt hverken kan eller vil jeg antage deres Maade at nyde Livet paa, for den rette! Det er rigtignok mig som her er den seirende Part, thi medens Man har den Opmærksomhed at beskjæftige sig med hvad jeg ønsker og hvad jeg vil; saa tænker jeg aldrig paa de Mennesker og interesser[er] mig aldeles ikke for hvad som hænder dem; naar endelig min Tanke naar hen til dem er det jo kun ved de Fortællinger som bringes mig og som jeg veed ere sande! O hvor jeg takker Gud som har gjort mig saa lykkelig netop i min Maade at leve paa at have truffet den som er mig den kjæreste og som ene stemmer med min Tilbøielighed. —

d. 11. 12. Hvilken Gave har Guds Naade dog ei skjænket mig! O min Gud tag aldrig min dybe Følelse for din skjønnede Natur fra mig! Hvor denne Morgen var skjønn! Den lille Badstue laae der i al sin Simpelhed, som et Tæppe laae den blændende hvide Sne omkring; Trægrenene saae, belyst af Morgensolen, ud som Koraller, og de smaa Spiir skinnede og funkede, og det Hele var stille og yndigt; det gjød en velgjørende Ro i min Sjæl; al Verdens Kamp og Uro forsvinder, naar Naturens Virkning gjør sig gjældende; dybt føler jeg hvilken usigelig Lykke der er bleven mig tildeel; denne Følelse, denne Glæde over Naturen, den opveier Alt Andet; i denne har Gud givet mig en Trøst og Deeltagelse, som Menneskene ikke ville kunne erstatte. —

d. 13. Mit Sind er nedtrykt! Jeg ængstes over Begivenhedernes Gang; gid Alt maae føre til mit Fædrelands Held; det forekommer mig som om det nærværende Øieblik ikke spaaer noget godt, Andre maae jo bedre forstaae Øieblikkets Trang, en sand hengiven Fæd-

relandsven kan ikke see uden Uro paa Alt hvad som skeer; og jeg sørger, men tier; thi min dyrebare Fritz maae ikke trættes og plages, det virker forstyrrende paa hans Helbred, hos mig skal han finde Ro og Hvile; kun disse Blade skal kjende min sande Mening om Forholdene. — Vort lille Spilleparti var ret muntert i Aften; der er saamegen Forskjæl paa den Livlighed som de udenfor Huset bringer med sig; derimod vender jeg stedse tilbage til min Beklagelse over at Kongen ikke er omgivet af aandrige Personer hvilket ikke alene ville være behagelig, men hvilken Nytte ville det ikke gjøre hvorofte har jeg ikke seet Kongen med Interesse [lytte] til en aandrige Conversation, og hvor tungt er det ikke at denne stadig kun skyldes et heldigt Sammentræf med een eller anden begavet Personlighed?

d. 14. Det er morsomt, at jeg idag i en Avis har læst et Brev som Keiser Napoleon I. har skrevet til Keiser, Frantz af Østerrig, han udtaler deri en Tanke som netop er min; han skriver, „naar det gjælder om Lydighed, saa gjør jeg ingen Forskjæl mellem den laveste af mine Undersaatter og den meest udmærkede af mine Marchaller. Alle Mennesker ere lige i en Souverains Øine, fordi den samme Pligt binder dem til ham. —

d. 16. Det var et ret interessant Kanepartie idag. Det glæder mig usigeligt at min kjære Fritz er saa vel, at han kan profitere af dette prægtige Kaneføre, han som holder saameget af denne Fornøielse.

d. 17. Det var dog ret morsomt engang at see hvorledes en pludselig Idee af Kongen kan udføres. Hans Bestemmelse idag Kl. 9, at tage Kl. 10 til Byen, gik fortræffeligt; og jeg ville ønske at jeg kunde sige det samme med Hensyn, til Byen, takket være Gud at Kmhr. Ber-

ling med sædvanlig Interesse havde tænkt paa Kongen, ellers vilde vi ikke have truffet et eneste varmt Værelse i hele Christiansborg, men uden Forkjølelse slap jeg dog ikke uagtet al anvendt Forsigtighed.

d. 18. Det træffer sig heldigt, at jeg idag er i Byen for at jeg kan bringe min Bedstemoder¹⁾ en Lykønsning, idag paa hendes 8[.] Fødselsdag. Det er en kjær og hellig Pligt jeg har opfyldt, gid det maae have glædet hende at see mig, dog dette er jeg hvis(!) paa, uagtet hun var lidt jaloux paa Tante²⁾, jeg talte formeget med denne; hvor jeg beklager hende med denne Egoisme. Lad dette være mig et afskrækkende Exempel! —

Jeg nænner det ikke, ellers kunde jeg lade mig friste af Veiret, men det var Synd mod min stakkels Fritz som jeg har formaaet at blive til imorgen med at tage til Frederiksborg. —

d. 19. Hvor jeg er syg idag. O det er [et] meget stort Offer som jeg bringer min elskede Fritz, at jeg idag tager ud³⁾, men det ville bedrøve ham dersom jeg blev tilbage; maae jeg kun ikke bagefter bøde altfor haardt for min Opoffrelse. —

d. 20. Atter har jeg lidt for min Hengivenhed at følge med min Fritz paa alle disse par force Toure, men jeg haaber ikke at det vil være af Varighed, men mit Hoved smerter frygteligt. Ah Gud være lovet jeg er atter vel, takket være Guds Godhed; Atter en ny Opmærksomhed af Kmhr. Berling et Telt har han forskreven fra

¹⁾ Hendes Mormor.

²⁾ Utvivlsomt Snedkermester Heinrich Monsees' Kone, Christiane f. Nyeberg (R. Neiendam, Scenen drager S. 7 og S. 41 Anm. 1).

³⁾ Den 19. Febr. Kl. 10 Form. forlod Kongen i Følge „Berlingske Tidende“ København og rejste til Frederiksborg.

England, for at glæde Kongen; og tillige for hans Helbred, da det andet let gennemtrænges af Vand. —

d. 21. Solen virker dog saa opmuntrende, hvor jeg befinder mig let og livsfrisk! Hvor her er skjønt, hvilke deilige Prospector! Det er en herlig Tour idag i det smukke Veir med de smaa Ølændere, det er nogle nydelige smaae Heste og de gjøre Kongen megen Fornøielse; de ere saa muntre og saa smukke; ogsaa disse skylde Berling deres Nærværelse her. Det er forunderlig med den Munterhed som i en kort Tid er vænt tilbage i mit Sind; jeg føler mig hensat i min Ungdomstid; det gjør godt at føle Hjertet ungt; dersom alle mine Misundere forstod mig da ville de se hvor uskyldig mine Glæder ere, og hvor sande. Det er forunderligt at tale med Bock¹⁾ hans Fordringer til Livet ere langt anderledes end mine, han vilde paa min Plads ikke være tilfreds med det Liv jeg fører, og dog er dette saa ganske efter min Smag. —

d. 22. Altsaa idag det store Kanepartie til Fredensborg; gid en munter og aandrig Tone, nu maae være den fremherskende; jeg glæder mig stedse over Etatsraadinde Flemmer hun er en forstandig og aandrig Person, og hendes Selskab behager mig. — Det var en smuk Tour idag, yndigt Vejr og en gemytlig Stemning. Det har inderlig glædet mig at see min dyrebare Fritz, saa munter og tilfreds, at see ham dandse, fremkaldte saamange Ungdomserindringer; deri ligger vel en Vemod ved at kaste Blikket tilbage i Tiden, men med de Følelser som jeg erindrer mig min inderlige oprigtige Kjærlighed fra hine Dage, de tunge Timer som denne Kjærlighed alt dengang bragte mig — aa ja da kommer der

¹⁾ Hendes Læge titulær Professor, senere Etatsraad Johan Christian August Bock (1813—1879).

ligesom en Sky derover, men da vender Blikket til den lyse Side, hvor lykkelig gjorde den mig, hvor rene vare ikke mine Bevæggrunde det var Hjertet som talte, ingen Egennytte, ingen Bihensigter, hvor har jeg ikke dadlet disse, der hvor de vare tilstede? Hvilken Rigdom ligger ikke i en god Bevidsthed? Min Tanke dvæler gjerne ved disse forbigangne Tider, thi jeg har intet at bebreide mig! min Stræben har stedse været Kongens Lykke, har jeg ikke i 1840, uagtet mit Hjerte talte derimod, bragt et stort Offer? Ikke alene at jeg traadte tilbage men paa mine Bønner indgik min Fritz en anden Forbindelse¹⁾; og hvad leed jeg ikke da han reiste bort for at fri — paa min Bøn —? O, men Gud har tifold erstattet mig hine tunge Tider, hvormegen Lykke er ikke senere bleven mig til Deel? langt mere end jeg fortjener det føler jeg tilfulde. —

Det franske Sprog er dog smukt, det morede mig ved Partiel i Aften at høre Kmhr. Sick²⁾ og Frøken Dreier³⁾ tale sammen.

d. 23. En fatigant Dag for min stakkels Fritz, Statsraad før og efter Bordet; Gud være lovet at han er vel. Det var en smuk Attention af Kmhr. B[erling] at advare Kongen; thi dette Skridt af d'Auchamp⁴⁾ kunde have Følger.

d. 24. Atter har jeg nydt en skøn Morgen, hvilken en Ynde laae ikke udbredt over dette Landskab, som dog var meget koldt, men jeg mærkede det ikke, den

¹⁾ Kongen ægtede 10. Juni 1841 Prinsesse Caroline Charlotte Mariane af Mecklenburg-Strelitz.

²⁾ Departementssekretær Julius Frederik Sick (1815—1884), der i 1853 blev Ministerresident ved Hofferne i Bruxelles og Haag.

³⁾ Grevindens Selskabsdame.

⁴⁾ Sandsynligvis Overretsprokurator F. L. F. d'Auchamp.

Rødme hvormed Solen farvede Alt, bragte Illusionen med sig, saa at Kulden glemtes! — Og denne Taage som gav alt et saa mystisk Udseende; O min Gud tillad mig at takke Dig for denne Nydelse, hvor lykkelig er jeg ved at føle denne Naturens Helbredende Virkning paa mit Sind, min Sjæl, frigør sig for alle de jordiske Bagateller, og jeg lever i min egen Verden.

25. Det glæder mig meget at mit Portrait bliver godt, gid det samme maae blive Tilfældet med min kjære dyrebare Fritz, thi dette lille transportable Malerie kan jeg da medføre overalt, og saaledes stedse glædes ved hans kjære Træk. —

26. Det er en betydningsfuld Dag, Valgene blive foretagne¹⁾, gid det maa bringe Held for Danmark og for den elskede Konge; Gud lede Alt til det bedste. —

27. 28. Det var rørende og smukt at see den Modtagelse som min elskede Fritz idag²⁾ modtog i Helsingør; Hvor er han dog elsket! Neppe erfoer de at Kongen ville komme til Kronborg, saa var alt i Bevægelse! Disse raske Søfolk med deres Baade paa Kjælker, med flyvende Flag, og denne Masse Folk som raabte „Gud velsigne Danmarks Konge“, med et tordnende Hurra. Dertil Salutten fra Skydebanen, og de drønende Lyn fra den majestætiske Fæstning, havde et imponant og ufor-glemmeligt Indtryk; Taarerne traadte uvilkaarligt frem, der var noget høitideligt og gribende i det at, „Kong Christian stod ved høien Mast“, blev spillet inde i Slotsgaarden af de tidligere Insurgenter fra Holsteen som nu can-

¹⁾ Valgene til Folketinget, efter at det var bleven opløst d. 13. Januar.

²⁾ Søndagen d. 27. Februar besøgte Kongen Kronborg.

tonnerer i Helsingør. Hvilken Hjertelighed ligger ikke hos Søman[den].

d. 1. [Marts]. Det var en smuk Tour idag til Byen; jeg følte mig kun lidt indisponeret, men glædede mig dog over det skønne Veir, og at gjensee mit hyggelige Hjem i Byen. —

2. Jeg benytter denne Formiddag tilgavns for at ordne mine Smaasager; min Morgentour var kun kort; min Hovedpine vedvarer.

3. Altsaa idag Dieneen, det glæder mig at min dyrebare Fritz er fornøiet med mit Toilet. Ørsted¹⁾ er dog en smuk gammel Mand, jeg kan aldrig see ham uden at tænke paa den hvidhaarede Kong Frederik VI, som jeg i min Barndom betragtede med saa megen Veneration.

3. Det er fatigant men interessant, de mange Visitter idag; det glædede mig at tale med Maleren Liebert²⁾, han har atter givet mig et Bevis om min Doms Rigtighed angaaende denne Usling Kolberg, som saaledes har misbrugt sin Konges Naade, den Konge som har gjort saa uendelig meget for ham. Westenholz³⁾ er dog en vakker Mand, og Kongen saa inderlig hengiven, gid der var mange som han!

d. 4. Kongen er dog paa min Bøn taget til Pr. Ferdinand til Diner; det vil glæde dem at se min elskede Fritz hos dem. Hvor det gjorde mig vel at se min gamle Moder idag.

d. 5. Atter er min Hovedpine kommen igjen med

¹⁾ A. S. Ørsted.

²⁾ Landskabsmaleren Georg Emil Libert (1820—1908).

³⁾ Etatsraad Regnar Westenholz til Matstrup (1815—1866), senere Medlem af Ministeriet Rotwitt.

fornyet Kraft, havde det været muligt, hvor gjerne var jeg ikke bleven i Byen, men det ville fortrædige Kongen; jeg tager med, men jeg lider skrækkelig; jeg maa strax gaa tilsengs ved Ankomsten¹⁾.

d. 5. Hvilken skrækkelig Dag! Hvad jeg har lidt, ikke engang Dagslyset kunde jeg taale, saa heftige vare mine Smerter. Det glæder mig dog at Fritz gjorde en lille Tour, da som man siger, Veiret er saa skjønt.

d. 6. Gud være lovet, at jeg dog i Aftes kunde være oppe, og ikke kjede min Fritz, ved min Klage over mine Smerter. —

d. 7. Det var dog godt, at Audientzerne vare faae, det har ikke trættet mig saameget. Idag gaaer jeg til Taftet; var det kun ikke saa kjedsommeligt; men det aandfulde, Viddet, mangler saa ganske der. —

d. 8. Det var en anstrængende Tour til Skodsborg idag efterat have været saa nylig lidende; lidt Hovedsmerte har den da ogsaa efterladt! Jeg fandt Skodsborg aldeles forandret; hvor var den Ynde det Liv som ellers er udbredt over det kjære Sted? Ak Havet, det dybe blaa, det skønne Hav manglede! Et Iislag havde lagt sig derover, det var dødt og koldt, men det var jo ogsaa fangen; og hvor Friheden mangler, der bliver Alt Kulde og Stivhed, istedetfor den naturlige Bevægelighed! Derimod er min store Holger meget bevægelig, hvor han strax sprang op i Kanen til mig, hvor han overraste mig med Kjærtegn. Skulle det være et Fingerpeg af Gud, at denne Hund, som jeg med Fare for dens bistre Udseende, men med Interesse for dens forladte Stilling, dristig nærmede mig og drog til mig, at den nu viser

¹⁾ Kongen rejste i Følge „Berlingske Tidende“ d. 5. Marts Kl. 11 Form. fra København til Frederiksborg.

mig en saadan Kjærlighed. Hvem veed? Er det ikke tilladt i de mindste Detail, at søge Forsynets vise og ømme Ledelse; netop denne Følelse denne Tro, gjør mig lykkelig. —

d. 10. Et sørgeligt Budskab, min gamle retskafne Onkel¹⁾ er død i Mandags Aftes; han har virket, og nu var der kun Alderdom og Træthed tilbage, gid han maa nyde Lønningen hisset, for sin flittige Vandel herneden! Spillepartiet i Aften med Tilli[s]ch var ikke saa muntert som Kongen havde troet. —

d. 11. Hvilken taaget Morgen! Solen strider med Taagen; saaledes strider ofte Sandhed og Ret, men Løgnens Taager omhyle det, og skjuler det for det menneskelige Blik!

d. 12. Jeg takker Gud at jeg formaaede²⁾ at opfylde den sørgelige Pligt som idag paahvilte mig, men det var mig dog en stor Glæde at jeg formaaede at bringe Trøst. Hvor smukt laae ikke denne gamle Mand med de hvide Lokker; han saa god og venlig ud; det var inderlig rørende at see denne halvfjerdsindstyveaarige Kone at kjertegne den Afdøde!

d. 13. Atter en sørgelig Dag, men eiheller tilendebragt uden at jeg har kunnet virke noget godt. Hvad er det dog for en skrækkelig Tanke, som ligger i dette Sidste heri Livet! Hvilken gruelig Følelse i det Øieblik da Liget holdt udenfor Døren og denne frygtelige indre

¹⁾ Snedkermester Heinrich Monsees. I Følge Kundgørelse i „Berlingske Tidende“ (Morgenudgaven for 12. Marts) af hans Hustru Christiane Monsees døde han d. 7. Marts i sit 83. Aar efter 35 Aars lykkeligt Ægteskab. I samme Nummer af „Berlingske“ findes blandt Kundgørelserne et Digt i Anledning af hans Død undertegnet „Mengel“.

²⁾ Kongen kom den 12. Marts om Eftermiddagen til København.

Stemme, som idelig gjentager, „det er for sidste Gang“, aldrig aldrig mere! —

d. 14. Hvilke besynderlige Phisionomier man seer ved disse Audientzdage¹⁾? Gud veed at jeg ønskede at hjælpe Alle, men man plager mig altfor meget.

d. 15. Hvergang at jeg paany seer min kjære Fru Ferslev²⁾ føler jeg mig mere og meer tiltrukken af det ædle og skønne i hendes Caracteer!

d. 16. 17. Det er mig en stor Nydelse at mucisere, jeg faar Roes for min Flid, gid jeg maa fortjene den. —

d. 18. Hvor jeg maa være den gode Berling taknemlig for hans Raad! Ja i Sandhed disse Morgentoure har gjengivet mig mit Helbred. Den stakkels Fr[øken] Dreier med hendes Fod, hun lider og hun er forknytt, Hvor jeg beklager hende for dem som hun kalder sine Venner hun maatte inderlig ønske, at hun ikke havde disse Bekjendtskaber, de handle uværdigt imod hende, og hun er for svag til at behandle dem med den Kulde som de fortjene; hun har intet ondt gjort, og hun burde ikke taale al den Ringeagt som de vise hende; Gud være evig takket at jeg ingen saadanne Venner besidde! Da jeg i Aften kom til hende, var Fru Molbeck³⁾ hos hende! Hun syntes at være en meget fornuftig og som det syntes omhyggelig Kone, hun gjør vistnok en hæderlig Undtagelse? Det er mig dog en meget stor Glæde

¹⁾ 14. Marts 1853 er en Mandag, og Mandagene var de almindelige Audiensdage baade naar Kongen var i København og naar han var paa Frederiksborg.

²⁾ I Følge Oplysninger fra Fru Anna Levin f. Ferslew var omtalte Dame Fru Frederikke Ferslew (1816—1870), der var Datter af Hof-Blikfabrikør Friderich Wilhelm Meyer i Aalborg og gift med Landinspektør Kammerraad Jens Christian Ferslew, der i 1850erne ejede Christians-Mølle ved Frederiksborg.

³⁾ Formodenlig Professor Chr. Molbechs Hustru.

Efterhaanden at kunne indrette mit kjære Skodsborg, det var saa smukt idag.

d. 19. Atter idag var jeg paa Skodsborg, ja nu gaaer det godt fremad; der er venligt og hyggeligt, ingen kongelig Pragt, alt tarveligt, men ganske efter min Smag; Gud min kjære lad min elskede Fritz, opleve mange glade Dage der!

d. 20. Det er dog smukt at see Kongen omgivet af en Mængde hæderværdige Mænd; saaledes idag ved Taflet glædede det mig at min kjære Fritz havde været saa god at laane Øre til min Bøn, at benytte vort Ophold heri Byen til at see alle dem i Følge vores Fraværelse fra Hovedstaden, saa sjælden kan samles med deres Konge. Det er da en foruroligende Efterretning; Bock¹⁾ skriver mig at min gamle Moder er bleven heftig syg jeg vil gaa hen i Aften at see til hende!

d. 21. Det er dog en herlig Ting, at kunne frembringe Glæde; min Nærværelse var dog til stor Nytte i Aftes og nu idag, min Gamle er alt bedre! Skade at jeg maa tage bort nu snart fra hende, og Gud veed om jeg genseer hende mere i dette Liv!

d. 22. d. 23. Det ligger dog meget hos Mennesket selv om det vil bevare sit Helbred eller ei. Igaar var jeg ret tilfreds det fornøjede mig at synge de smukke Duetter af Mendelsohn; Poesien deri tiltaler mig saameget! Idag [23. Marts] ankom jeg til Frideriksborg, syg og lidende, men den Ro og Forsigtighed hvormed jeg kunde indrette mig det, har virket velgjørende; havde jeg ikke ved Diæt etc. indrettet mig spaersomt ville denne Begyndelse vistnok have været Følger. —

d. 24. Hvor disse Festdage hensætte mig i min

¹⁾ Lægen J. C. A. Bock (1813—1879).

Ungdoms første Tid! Det er idag Skjærtorsdag; hvor klart staar det ikke for mig hvorledes jeg paa hine Dage gik i Kirken og hvor da den kjærlige Moder ved min Hjemkomst havde Livretterne bereedte, Retter som ofte krævede stor Oeconomie og meget Arbeide og Offre for at kunne tilveiebringes; naar da Eftermiddagen med dens Stilhed kom, og jeg ikke kunde komme ud, saa blev jeg utaalmodig, en Uro greb mig, det var mig en Trang, jeg maatte ud; jeg gik til min Tante, men istedetfor at finde den Adspredelse hvortil jeg glædede mig var der en Tunghed en Mørkhed udbredt over Alt i dette Huus hvori alt bevægede sig som i et Uhrværk! Det var ikke nok til at tilfredsstille min higende Sjæl, jeg gik hjem, skuffet og længselsfuld efter et Noget, som jeg ikke vidste hvad var!

25. Dette Foraar har noget usigelig velgørende for mig, jeg føler mig saa ganske gjennemtrængt deraf, maa-ske er det [det] sidste som jeg oplever? Da jeg kom hjem fra min Tour var jeg i Kirken, men hvor dybt følte jeg ikke den Mangel som vor Ritus frembyder? jeg var i en Stemning! Jeg følte en Trang til at kaste mig ned, til knælende at tilbede min Gud — men det er ei vor Skik[,] i et koldt Ydre maatte jeg indeslutte de Følelser af Ydmyghed og Taknemmelighed som jeg frembar for min Herre og Skaber! —

Det er velgørende at befinde sig ligeoverfor Folk som fatter og forstaar hvad der bevæger sig i Hjertets Dyb. Det gjorde mig derfor vel i Aften at være samlet med Etatsraad Flemmer¹⁾ og hans Kone, det er fø-

¹⁾ Hans Martin Flemmer (1797—1864), Rektor ved Frederiksborg lærde Skole fra 1836 til 1864.

lende og begavede Mennesker, hvilken Modsætning til min daglige Omgivelse!

d. 26. Denne Morgentour har gjort mig Nytte for lang Tid, jeg har nydt den ganske paa min egen Maade, ladende mine Phantasier frit Spillerum. —

27. 1. Paaskedag. Det er et ubeskriveligt Indtryk som Frideriksborg Kirke har paa mig. Jeg er der saa festlig og saa hyggelig tilmode. Det glæder mig ret at jeg har kunnet forandre og fremme Sangen; jeg var ret tilfreds idag; Cantaten blev ret godt udført og Børnene have forbedret sig særdeles meget. Min Hovedpine plager mig idag, jeg vil dog forsøge at vise mig ved Taflet! Jeg har været der, men du min Gud hvor jeg lider! Jeg gaaer tilsengs længselsfuld efter den Ro jeg der finder.

d. 28. Endnu bestandig lider jeg, men jeg vil dog i Kirke, det virker saa godt paa mig! Det har gjort mig ondt idag ikke at kunne modtage Prinds Friderik¹⁾ og Geheimeraad Bardenfleth²⁾, men jeg kan ikke idag gjøre Toilet, jeg vil lade Frk. Dreier spise med mig, det passer godt, hun er jo ogsaa reconvalescent; der kom min gode Hansen³⁾, jeg kan altsaa glæde ham med at lade ham komme til mit Bord; jeg vil da tillige vise en Artighed mod Hr. Young⁴⁾, som Fremmed, maae det være

¹⁾ Prins Friedrich af Hessen, den senere Dronning Louises Broder.

²⁾ Martsministeriets Skaber Carl Emil Bardenfleth (1807—1857).

³⁾ Kammermusikus Hansen.

⁴⁾ Maleren Edvard Young, hvis Navn efter Oplysning af Musæumsdirektør Karl Madsen ikke er optegnet i Kunsthistorien, opholdt sig her i Landet en længere Tid. Generalmajor v. Müller meddeler i sin Dagbog under 24. Novbr. 1854, at han var kommen til Frideriksborg, hvor to Værelser var indrettede for ham, smagfuldt dekorerede og møblerede (Bodenhoff, Kongesorger S. 99). Generalmajor Holten kalder ham i sine Erindringer (S. 185) den østerrigske Maler. Der findes nogle

ham lidt trist at være saa ganske ene. — Mit lille Tafel var net, og i Sandhed langt mere underholdende end de store pleier at være. Jeg har lovet min elskede Fritz, i Aften at ville arrangere en lille Syngeøvelse, gid mit Hoved vil tillade mig at holde Ord. — Det gik godt, Maleren har en smuk og ret dannet Stemme, og han opfører sig net. Frue Flemmer er dog som altid munter og behagelig.

d. 29. Gud være evig takket mit Hoved er bedre! Altsaa igjen i Aften Syngeøvelse det er formeget; men Kongen ønsker det, jeg adlyder.

d. 30. Alt forberedes til Concerten i Aften jeg glæder mig til den. — Den gik godt, Kongen var elskværdig, men kun Skade at han gik saa tidlig bort, men han er nu engang ikke Selskabsmand. —

d. 31. Det var en behagelig Tour at kjøre ind idag; Kongen munter og vel tilmode gid nu ikke formange Sorger maae overfalde ham naar han kommer til sine Forretninger. Altsaa vi vare i Hoftheatret i Aften, saa at sige for første Gang, det var ret moersom, Erindrin-

ubetydelige Ting af ham paa Jægerspris — en Blyantstegning af Kongen og Grevinden, kørende i Kane, en Tegning med Blyant og Akvarel af Kongens Telt i Skodsborg Have med Hs. Majestæt paa Sygelejet og Grevinden læsende — en Blyantstegning med Farver af et Landskab og en Akvarel af en maurisk Pige. Da Grevinden paa sin Udenlandsrejse i 1870 kom til München gjorde han, der kaldes Professor, hende d. 27. Marts sin Opvartning paa Hotellet. Herredsfoged Theodor Vilhelm Kjerstrup Rumohr (Forfatteren P. P.), der ledsagede Grevinden paa hendes Rejser, fortæller i sin Rejsedagbog, som findes paa Jægerspris, at han var Svoger til Fru Lucilie Grau, der havde instrueret en Ballet, som Grevinden saa paa Teatret i München. Blandt dem, som Grevinden betænkte i sit Testamente, var ogsaa Professor Edvard Young i München, der fik udbetalt aarlig 600 Rigsdaler indtil 1882.

gen om Barndommen fornyes ved at gjensee Pierrot og Cassander. Min Fritz morede sig det er for mig Hovedsagen¹⁾).

d. 1. 2. [April]. Det er mig en stor Glæde at beskjæftige mig med Arrangementet af Skodsborg; idag har jeg været der, og jeg gjenseer det stedse med fornyet Glæde.

d. 3. Atter har jeg været paa mit kjære Skodsborg; hvor glad var ikke Folk ved at see den kjære Konge, vi kjørte tilbage over Langelinie, og jeg som kjørte bag-eftter havde bedst Leilighed at læse Glæden i Physionomierne.

d. 4. Hvilken trættende Dag, jeg vil saagjerne være venlig, men jeg kan knap udholde denne Paatrængenhed.

d. 5. Det er meget moersomt at netop Hr. Young kom idag i min Syngetime. — Duetten gik godt, jeg drømte mig i Italien. Min Phantasie er dog meget stærk, idag ved Taflet virkede Musikken af Regimentets-Datter i Forening med nogle Scener af Paris²⁾ som jeg for kort siden har lært, saa stærkt paa mig, at jeg virkelig blev aldeles borte et Øieblik. Kongen sagde mig at jeg var aldeles bleeg! Skulle det forholde sig rigtigt? Kan en

¹⁾ I „Berlingske Tidende“ for 1. April 1853 hedder det: „Hof-theatret. Brødrene Prices Forestilling beæredes med Hs. M. Kongens allerhøjeste Nærværelse. Forestillingen var isøvrigt talrigt besøgt, og de udførte Pantominer(!) bleve modtagne med meget Bifald, og som især tildeltes Udføreren af Pjerrots Parti, Hr. A. Price. De af Jfr. Mathilde Berendt udførte Numere for Pianoforte modtoges med Bifald.“

²⁾ Efter Oplysning fra Bibliothekar Jul. Clausen formodenlig Boieldieu's Opera comique „Jean de Paris“, der i sin Tid var meget yndet og hyppigt spilledes. Baade i Sæsonen 18²⁸/29 og 18³⁵/36 var den under Tittlen „Johan fra Paris“ gaaet nogle Gange over det kgl. Teaters Scene, saa Grevinden mindedes den maaske fra sin Teatertid.

kraftig Villie byde og befale sin Sjæl at forlade for et Øieblik de Omgivelser hvori Legemet befinder sig? Og kan, ved en saadan aldeles Overvægt af det moralske, det physiske underordne sig? Dette har været min stadige Tanke, over dette har jeg grublet, og her synes jeg næsten at have et Bevis for mig! Skulle jeg ved fortsat Anstrængelse kunne naae hvad jeg saa meget har ønsket —?

d. 6. 7. 8. Idag var jeg paa Skodsborg og igaar det store Dinee, hvor jeg for førstegang saa Oberst Tscherning; det interesserede mig meget, han er en klog og høist begavet Mand, og hans Væsen er behagelig, Ørsted var idag mere livlig end han pleier at være. —

d. 9. Gud være lovet at jeg fik min dyrebare Fritz idag til at kjøre ud, han trængte dertil; gid han dog engang imellem ville tage lidt mere Motion! Det er mig ret kjært.

10. Atter paa Skodsborg idag. Landlivet tiltaler mig langt mere end Hovedstaden! Jeg føler mig saa inderlig vel der!

11. Hvilke trættende Audientzer, hvorgjerne undgik jeg ikke disse, naar jeg kun kunde.

12. 13. 14. Det var en tung Dag, jeg var med min gamle Tante paa Kirkegaarden, dybt blev jeg grebet ved Opholdet paa dette Sted, hvor al den menneskelige Virken og Stræben ophører!

d. 15. 16. 17. Atter paa Skodsborg, men et skrækeligt Veir paa Hjemveien. igaar aftes musicerede vi, og det glæder min Fritz saa meget. Ak! hvor faae kjende egentlig Kongen i hans hele Elskværdighed? Gud vaag du over ham og det kjære kjære Danmark!

d. 18. Det var en glad Dag for mig, at jeg kunde uddele saamange Gaver til den slemme Flyttedag.

d. 19. Endelig maatte jeg dog gjøre en Visit til Frue Schøller¹⁾; hvilken Lykke for mig at jeg saa sjældent behøver at gjøre sligt, det ville slet ikke due for mig, at leve, hvad man i daglig Tale, kalder „et selskabeligt Liv“, dette ville udelukke mig fra alle de Behageligheder og Friheder, som jeg nu nyder.

d. 20. Altsaa atter et Ministerskifte!²⁾ Gud lede Alt til det bedste! Idag har jeg havt Besøg af min kjære Ferslev, hvor hun taler med Varme, og hvilket dybt følelende Gemyt.

d. 21. Atter idag har Gud ladet mig opleve et Aar af min Levetid; dette er hensvunden i Tilfredshed og Glæde; o hvormed har jeg fortjent denne Guds uendelige Naade! Jeg føler inderlig dette Overmaal af den Almægtiges Kjærlighed; maae jeg kunne, om end kun i en ringe Grad gjøre mig værdig til al denne Naade? Min elskede Fritz lod mig vække ved Musik, hvor jeg blev høitidelig stemt o Gud modtag min inderligste Tak for din Kjærlighed, og tilgiv mine Feil i din usigelige Miskundhed! Min Fritz har tilladt mig i al Stilhed at opleve denne Dag paa Skodsborg, hvor jeg er ham taknemlig herfor!

d. 22. Atter denne heftige Hovedpine, hvor jeg har lidt idag; Fritz vil lade mig magnetisere, o ja det synes

¹⁾ Formodenlig Generalmajor Thomas Georg Schøllers Hustru Magdalene Dorothea født Staal.

²⁾ Indenrigsminister Bang og Kultusminister Simony udtraadte af Ministeriet, da Rigsdagen blev opløst den 19. April, efter at Ørstedes Forslag om Arvefølgen ikke havde faaet det grundlovsmæssige Trejerdedels Flertal. A. S. Ørsted overtog de to afgaaende Ministres Porteføljer og afløste Bluhme som Premierminister.

at hjælpe lidt; hvilken skøn [] her paa det guddommelige Frideriksborg.¹⁾

d. 23. Endnu idag lider jeg, men i Aften er det godt, og hvor kan det være andet min dyrebare Fritz overvælder mig jo med Æmhed. Hvilket interressant Brev, og hvilket mærkeligt Tilfælde, at jeg sender min kjære Veninde mit Farvel med en Bouquet Blomster; at disse netop kommer paa hendes Svogers Dødsdag, en Mand, hvem jeg aldrig har kjendt, men som altid har forsvaret mig og min Sag; hvor smukt skriver hun ikke at disse Blomster nu skulle pryde hans Grav, uden at ahne det, har Skjæbnen altsaa ladet mig sende ham min Tak efter Døden; hvilken Poesie ligger ikke heri?

d. 24. Det var en smuk Dag²⁾, først den store Gratulation som var meget net, og ligeledes Dienéen, hvor Kongen saa smukt udbragte min Toast; der var kommen langt flere end jeg havde ventet; f. Ex. Borgerrepræsentanterne; Comanddeuren for Garden etc. —

Ogsaa Aftenen var en Nydelse for mig. Det var en smuk Concert, og det Hele charmant indrettet. —

d. 25. Jeg er ret tilfreds at jeg har faaet nogen Øvelse i at tale Tydsk; jeg mærkede idag Nyttens deraf, idet Kmhr. Rosen, Amtmanden fra Segeberg var hos mig, det gik ret godt. — Det interesserer mig at den unge Maler³⁾ synger lidt, det har ret været moersomt i Aften at indstudere Duetten. —

d. 26. Skade at Udholdenhed ikke hører til Syd-

¹⁾ I Følge „Berlingske Tidende“ rejste Kongen fra København til Frederiksborg d. 21. April (Grevindens Fødselsdag) Kl. 10¹/₂ Form.

²⁾ Paa den Dag fejredes Grevindens Fødselsdag paa Frederiksborg.

³⁾ Maleren Young.

boens Egenskaber, thi det er atter forbi med Sangen han har ingen Ro til at lære nogen Duet. —

d. 27. Det var et langt Statsraad, jeg beklager min kjære Fritz; ogsaa den gamle Ørsted gjør det mig ondt [for], han vil vistnok først komme seent hjem, og maae være træt. Hvor det er slemt at konversere med Prinds Ferdinand han er saa døv at jeg næsten maatte raabe til ham ved Bordet idag. —

d. 28. 29. 30. Min Fritz fisker hver Dag, gid han kun ikke maa blive syg deraf; det glæder mig, naar det moerer ham. —

d. 1. Mai. Altsaa er vi nu alt rykket saa langt frem, den længste Dag er ei langt borte, og hvor bliver vor skønne Sommer af? Det begynder vel at grønnes, men Bladene ere endnu ei komne.

d. 2. For førstegang efter lang Tids Forløb har jeg været tilhest; det var mig en sand Nydelse. Denne fri Bevægelse i Skoven var mig af stor Betydning, den har ligesom skjænket mig fornyet Livslyst, inderlig maae jeg takke Gud derfor. —

d. 3. Mine Morgentoure er mig velgjørende, jeg føler mig bedre. —

d. 4. Endnu ei Skoven grøn? Det ser vinterligt ud, men jeg er frisk, og takker Gud for hans Naade.

d. 5. Hvilken skøn Dag; det er moersom at see det lille Føl idag, det var saa kjælent og nærmede sig med saamegen Tiltro; en uvilkaarlig Følelse greb mig, jeg tænkte at denne Tillid let kunde blive skuffet naar den kom i slette Hænder, og maatte gjøre en Sammenligning mellem Dyret og Mennesket, ogsaa dette har Tillid som Barn, men Verden udsletter snart denne. —

d. 6. 7. Berling er reist til Sverrig, gid han maae komme sund og glad tilbage. —

d. 8. Altsaa min Fritz tager til Byen¹⁾; jeg vil da søge Trøst paa det smukke Nakkehoved idag! O! jeg har været der, hvilken Glæde at see Havet! og hvilken herlig Tour i det Hele?

d. 9. Hvilket Hjerte min elskede Fritz besidder, har han nu ikke igjen overrasket mig med en Mængde skjønne Sager, som hans Kjærlighed har udsøgt til mig, overalt finder jeg Spoer af hans Ømhed for mig. —

d. 10. Mit Hjerte er fuldt, Mismod hviler over mit Sind idag, og hvorfor er jeg ikke elsket? O tilgiv mig min Gud, lad mig ikke blive utaknemlig!!²⁾

April 1854.

Mange Maaneder ligge imellem den paabegyndte Dagbog som ligger for mig, men om jeg endogsaa i dette Tidsløb kunne have havt en stor Deel forskjellige Begivenheder at nedskrive, saa ville Hovedpunctet min egen indre Anskuelse og Tænkemaade stedse være den samme;

¹⁾ Kongen tog til København til de Massmannske Skolars Festlighed i Frue Kirke, men vendte tilbage samme Dags Aften.

²⁾ 12. Maj 1853 underskrev Arveprins Ferdinand et Revers, hvori han gav sit „Fyrstelige Ord og sin Ære“ i Pant paa, at hvis Kongen skulde afgaa ved Døden, da at bære Omsorg for Grevinden og nøje opfylde de testamentariske Bestemmelser, Kongen havde truffet for hende (Bodenhoff, Kongesorger S. 48). Kongen maa alligevel ikke have følt sig tryk, ti i Følge Oplysninger i Grevindens Bo skænkede han 20. Juni 1853 ligesom senere 28. Novbr. 1855 Kammerherre Berling betydelige Summer i Obligationer og Aktier, som deponeredes hos Pontoppidan i Hamburg, for at han, naar Kongen døde, skulde overgive dem til Grevinde Danner, hvorved „hun tilsikredes en uafhængig Stilling, selv i det mulige Tilfælde, at hun skulde blive berøvet den Formue, som Kongen havde sikret hende ved Testamente“.

denne er ikke i denne Mellemtid bleven forandret, og jeg seer stedse Alt med samme Øine. Dog har denne Vinter været meget haard for mig, og jeg har en Følelse som om jeg i de sidste 4 Maaneder er bleven 10 Aar ældre, med saadan Vægt hviler Øieblikkets Alvor over mig. Vigtige Tildragelser, uberegnelige i deres Følger for min dyrebare Fritz, har jeg oplevet, og inderlig bekymret har jeg betragtet Sagens Gang; min kjære Fritz's Stilling er saa vanskelig, og kun ved megen Besindighed og stræng Retfærdighed vil han komme udover den Mængde Vanskeligheder som optaarne sig imod ham, men hans gode Hjerte tillader ham ikke altid at være retfærdig, thi af Mildhed bliver han uretfærdig imod den Uskyldige!¹⁾ Gud forbyde at Rygtet skulle sige Sandhed,

¹⁾ Her tænkes utvivlsomt bl. a. paa, at Kongen i Februar 1854 havde højet sig for Ministeriet og givet sin og Grevindens Ven, Konferensraad Wegener, en Irettesættelse, efterat denne var bleven frifunden ved Kriminal- og Politiretten og senere ved Højesteret dog med Paalæg af Sagens Omkostninger i begge Instanser for den af Regeringen rejste Anklage for hans i 1852 til Rigsdagens Medlemmer omdelte Manuskript „Forsvar for Danmarks Kongers og Kongehus'es, navnlig Prins Christians og Gemalindes fulde Arveret efter Lex regia“. Efter at have faaet den kongelige Irettesættelse modtog Wegener fra Kongen en egenhændig skrevet Billet tilligemed dennes Billede og de to Verslinjer: „il faut écrire ce qu'on peut, quand on ne peut écrire ce qu'on veut“. I April Maaned 1854 fik Ministeriet Ørsted ved at gøre Sagen til et Kabinetsspørgsmaal Kongen til at afskedige Monrad som Biskop, Hall som Generalauditor og Andræ som Lærer ved den militære Højskole, fordi de havde stemt paa Mistillidsadressen til Ministeriet. I samme Maaned satte Ministeriet igennem, at H. L. Martensen blev udnævnt til Sjællands Biskop, efter at Kongen og Grevinden i et Fjerdingaar havde arbejdet for, at det skulde blive H. N. Clausen. Ministeriet satte det igennem ved Trusel om at gaa, Kongen vilde sætte haardt imod haardt og truede ligeledes med at gaa. Jfr. Bodenhoff, Kongesorger S. 81 f., Martensen, Af mit Levned III, 3.

at hans egne Frænder, mod hvem han stedse har været kjærlig og god, at disse have sat sig det Hverv at fortrædige og vanskeliggjøre ham hans Stilling, for derved at fortrænge ham fra den?¹⁾ En saa sort Plan forekommer mig utrolig; men jeg stoler paa den Kjærlighed som hans troe Folk nærer til ham, og som man hidtil ikke har kunnet berøve ham; Gud vil vaage over at han vil kunne bevare denne Kjærlighed, og denne er jo en Regents fasteste Støtte! Man har tillagt mig Planer og Intriguer, paa hvilke jeg aldrig har tænkt²⁾, — Fritz sagde

¹⁾ Tscherning siger 8. Okt. 1853 i en Samtale med Folketingsmand J. Chr. H. Fischer (Fischers politiske Dagbøger i Rigsarkivet): „Han [Kongen] truer stundom med at ville nedlægge Regeringen, og det gør et vist Indtryk, vækker Forhaabninger paa visse Steder, da det næsten ikke er en Hemmelighed, at Ferdinand ikke anser sig for bunden ved Konstitutionen og Pr. Kristian efter Valget hellerikke. Nedlagde han derfor Kronen, kunde det blive af Vægt. Jeg har besvoret ham paa det indstændigste ikke at gøre det, men han sagde mig: aa! jeg gør det sku ikke saa let . . . det skulle De ikke troe; man kan jo tale om det udenat det derfor just skal ske.“

²⁾ Stiftsprovst Eggert C. Tryde (1781—1860), der 29. Maj 1854 fik Rang med Biskopper og 16. Juni s. A. blev kongelig Konfessionarius, udtaler — efter Meddelelse af hans Dattersøn Seminarielærer Eggert Lunddahl — i sine Dagbøger, at det var hans Overbevisning, at det ikke var Grevinde Danners borgerlige Stand, der gjorde, at Enkedronningens og Prinsernes Hoffer holdt sig tilbage fra Kongens og hans Gemalindes, men det var deres Forargelse over hendes politiske Betydning. Om Grevindens formentlige Arbejde for at styrte Ministeriet Ørsted hedder det i Fischers politiske Dagbøger 17. Marts 1854: „Man fortæller, at Grevinden for et Par Dage siden var herinde [i København] og talte med Balthasar Christensen, hvorfor hun havde Stuearrest i Torsdag, da Formændene var hos Kongen [jfr. Neergaard, Under Junigrundloven I, 881]. Hun skal have besøgt Stemann efter Samtalen med Balthasar Christensen, og derefter skal der være skrevet til Geheimeraad Scheel. Iøvrigt er det Tschernings Mening, at Grevinden har Fortjeneste af sit Forhold til Kongen og at Ministeriet maaske gør dem begge nogen Uret.“

idag ved Bordet at „Man, naar man har sin egen Overbevisning, aldrig skal bekymre sig om hvad der siges og skrives“; hvor stærkt føler jeg ikke Sandheden af denne Yttring; thi visselig dersom jeg i denne Vinter ikke havde havt min indre Overbevisning at bygge paa, saa maatte jeg være bukket under for al den Skyld som Man har væltet paa mig og som Gud veed at jeg ikke har fortjent! Der er Fred i min Sjæl! Min Tanke er bleven ældre, og med denne min Beslutning, tager disse forviklede Begivenheder en saadan Retning, og nødes min kjære Fritz til at bryde sit Ord til sit Folk — da vil min Plads ikke være her længere, og jeg vil troe at jeg her har tilendebragt det Hverv som Gud har paalagt mig, idet jeg har af bedste Evne staaet min Fritz bi i de første tunge Aar af hans Regering men nu da Alt har en anden Gang maatte Min Nærværelse hos ham blive ham til Hinder, og jeg vil da trække mig tilbage, og stedse troende at Gud har sat mig her paa Jorden for at virke noget Godt, vil jeg drage hen, hvor min indre Stemme kalder mig, og da paany søge at udrette det Gode som staaer i min Magt. Man har sagt mig at Gud har nedlagt store Evner hos mig, jeg kan altsaa ikke betragte mig liig med de fleste, thi har jeg større Evner end de, da maae min Virken og mit Liv ogsaa i meget være anderledes; jeg maae da som en Missionair drage hen hvor min Trang kalder mig og søge at gjøre disse Evner frugtbringende ved at hjælpe mine Medmennesker, jeg kan ikke som en anden Quinde leve som Hustrue og Moder, gaae min rolige Gang uberørt af Livets Storme. — Nei denne Vei er mig ikke anvist, mit Liv har fra Vuggen været mere bevæget, jeg har bevæget en større Virkekreds, end den Quinden almindelig anviste;

jeg føler ofte en mandig Aand røre sig hos mig, en utrættelig Stræben, en Flid i Tanken, som min kjære Fritz saa ofte har bebreidet mig, „du tænker formeget, du lader aldrig din Aand hvile, du bliver syg deraf“. Disse Bemærkninger dicterede ham hans Ømhed for mig, men det er min Natur, jeg er ei selv Herre over Aandens Virksomhed, det er mig saalet at tænke, at see ligesom med et aandigt Blik, da stiller sig ofte min Anskuelse efter dette Blik, og Udfaldet viser som oftest at min Opfatning var rigtig og mit Blik sundt! Er det en Anmasselse at jeg bedømmer mig selv saaledes, saa tilgive Gud mig denne Ubeskedenhed, men Erfaringen har indgivet mig denne Tro; gid jeg ikke maae have taget feil!

Tillæg.

Paa Jægerspris findes et Brev af 2. Maj 1874 fra Grevinde Danners Læge, Etatsraad J. Chr. A. Bock, hvorefter her skal meddeles, hvad der tjener til Forstaaelse af hendes Personlighed:

„Det kunde maaske have Interesse at kende Hovedtrækkene af Grevindens Naturel, og jeg vil derfor som hendes Læge siden 1849 her i al Almindelighed give en Del almindelige Bemærkninger herom.

Hun var kraftig bygget, fyldig, dog ikke overdrevent fed. I sin Ungdom skal hun have været overordenlig smækker af Taille. Altid sund Hudfarve. En Knyst paa højre Fod, af tidligere Anstrængelse ved Dansen, gav hende undertiden Besværligheder, hvorfor hun brugte mageligt Fodtøj.

jeg føler ofte en mandig Aand røre sig hos mig, en utrættelig Stræben, en Flid i Tanken, som min kjære Fritz saa ofte har bebreidet mig, „du tænker formeget, du lader aldrig din Aand hvile, du bliver syg deraf“. Disse Bemærkninger dicterede ham hans Ømhed for mig, men det er min Natur, jeg er ei selv Herre over Aandens Virksomhed, det er mig saalet at tænke, at see ligesom med et aandigt Blik, da stiller sig ofte min Anskuelse efter dette Blik, og Udfaldet viser som oftest at min Opfatning var rigtig og mit Blik sundt! Er det en Anmasselse at jeg bedømmer mig selv saaledes, saa tilgive Gud mig denne Ubeskedenhed, men Erfaringen har indgivet mig denne Tro; gid jeg ikke maae have taget feil!

Tillæg.

Paa Jægerspris findes et Brev af 2. Maj 1874 fra Grevinde Danners Læge, Etatsraad J. Chr. A. Bock, hvorefter her skal meddeles, hvad der tjener til Forstaaelse af hendes Personlighed:

„Det kunde maaske have Interesse at kende Hovedtrækkene af Grevindens Naturel, og jeg vil derfor som hendes Læge siden 1849 her i al Almindelighed give en Del almindelige Bemærkninger herom.

Hun var kraftig bygget, fyldig, dog ikke overdrevent fed. I sin Ungdom skal hun have været overordenlig smækker af Taille. Altid sund Hudfarve. En Knyst paa højre Fod, af tidligere Anstrængelse ved Dansen, gav hende undertiden Besværligheder, hvorfor hun brugte mageligt Fodtøj.

Hun havde et aldeles paafaldende lille Hjærte med tilsvarende spinkelt udviklet Cirkulationssystem. Derimod var det vasomotoriske System overmaade irritabelt, let bevægeligt, og pludselig Blussen opstod let af smaa Aarsager. Hendes normale Puls var lille, altid 57 à 59, sjældent 60. Med 80 Slag i Minuten var hun febrilsk.

Hendes Nervesystem var stærkt udviklet, og de mange Spændinger, hvorfor det i hendes bevægede Livsforhold var udsat, havde forøget dets Spænding og Irritabilitet.

Hun formaaede dog ofte at bevare en vis Koldblodighed, om den end ofte, især i de tidligere Aar kunde blive skarp, ironisk, bitter, aldrig raa. I de senere Aar vandt hun større og større Ligevægt og Selvbeherskelse. Hendes daglige Liv var tarveligt, men ved Lejligheder glemtes Tarveligheden, og altid havde hun udmærket Appetit“.

„Af væsentlige Sygdonime har hun gennemgaaet i 1856 en broncho-pneumonie og, lige efter Kong Frederik VII's Død, en højst intens ambulerende *Erysipelas*, især *faciei*, paa Glücksborg Slot. Siden har hun ikke været egenlig syg, men maatte altid tage visse profylactiske Hensyn, idet hun altid nærede Frygt for diabetiske Tilfælde, hvilke hun dels kendte af Kongens mangeaarige Glycosuri, dels fordi hendes egen Moder i flere Aar før sin Død, henimod 80 Aar, tror jeg, led stærkt af diabetes, der endte med ascites. Men de derom anstillede Analyser viste aldrig Spor af Sukker.

Hendes Legemskræfter var altid stærke, og hun kunde ride eller gaa f. Eks. Bjergture i 4—5 Timer ad Gangen uden at trættes.“

Til Udfyldning heraf hidsættes den Sygdoms- og Døds-

attest, som hendes Læge i Genova, Giuseppe Elia, udstedte den 14. Marts 1874¹⁾).

„Hendes Naade Fru Louise Christine Grevinde Danner, morganatisk Enke efter Kong Frederik VII af Danmark, lod mig kalde første Gang d. 26. Januar d. A. til Grande Albergo Italia for at konsulere mig om en usædvanlig Hede ledsaget af stærk Rødme og brændende Smerte i venstre Fod. — Hun holdt sig i strængeste Inkognito, først henimod Sygdommens Slutning erfarede jeg hendes Navn og Stilling. Jeg diagnosticerede straks Rosen, og ved Undersøgelse af Anamnesen stod det mig klart, at hendes Naade allerede tidligere havde været angrebet af en lignende Sygdom (som hun maaske havde paadraget sig ved at kaste sig over Liget af sin Mand, som var død af Rosen 10 Aar tidligere), og da jeg vidste, at der i Genova herskede en næsten epidemisk Rosen i Forbindelse med Difteritis og tyfoid Feber etc., besluttede jeg at behandle disse Sygdoms-Symptomer med en særlig Opmærksomhed“.

Efter en Beskrivelse af hvorledes Sygdommen bredte sig trods alle ydre og indre Midler og hvorledes der gik Koldbrand i venstre Fod og i *nates*, hedder det: „men Infektionen kunde ikke undgaaes, og det var en udtalt Infektions-Feber, der gjorde Ende paa dette kostbare Liv“.

„Jeg havde som Medhjælper og Konsulent den dygtige og berømte Professor Pietro Arata, Docent ved det kgl. Universitet i kirurgisk Klinik. Vi har gjort vort bedste.

¹⁾ Foruden den italienske Original findes paa Jægerspris en mindre nøjagtig dansk Gengivelse af denne. De Brudstykker, som her trykkes, er oversat af Fru Professorinde Helene Howitz.

Ulykkeligvis formaaede vi ikke andet end at overbevise den høje Patient saa vel som den alt opofrende og uerstattelige Frøken Nathalia de Lytzen (der var Grevindens sande Skytsengel) og den ædle Herr Theodor de Rumohr og os selv i vor egen Samvittighed, at her er alt bleven gjort, hvad der er muligt for Mennesker at gøre“.

attest, som hendes Læge i Genova, Giuseppe Elia, udstedte den 14. Marts 1874¹⁾).

„Hendes Naade Fru Louise Christine Grevinde Danner, morganatisk Enke efter Kong Frederik VII af Danmark, lod mig kalde første Gang d. 26. Januar d. A. til Grande Albergo Italia for at konsulere mig om en usædvanlig Hede ledsaget af stærk Rødme og brændende Smerte i venstre Fod. — Hun holdt sig i strængeste Inkognito, først henimod Sygdommens Slutning erfarede jeg hendes Navn og Stilling. Jeg diagnosticerede straks Rosen, og ved Undersøgelse af Anamnesen stod det mig klart, at hendes Naade allerede tidligere havde været angrebet af en lignende Sygdom (som hun maaske havde paadraget sig ved at kaste sig over Liget af sin Mand, som var død af Rosen 10 Aar tidligere), og da jeg vidste, at der i Genova herskede en næsten epidemisk Rosen i Forbindelse med Difteritis og tyfoid Feber etc., besluttede jeg at behandle disse Sygdoms-Symptomer med en særlig Opmærksomhed“.

Efter en Beskrivelse af hvorledes Sygdommen bredte sig trods alle ydre og indre Midler og hvorledes der gik Koldbrand i venstre Fod og i *nates*, hedder det: „men Infektionen kunde ikke undgaaes, og det var en udtalt Infektions-Feber, der gjorde Ende paa dette kostbare Liv“.

„Jeg havde som Medhjælper og Konsulent den dygtige og berømte Professor Pietro Arata, Docent ved det kgl. Universitet i kirurgisk Klinik. Vi har gjort vort bedste.

¹⁾ Foruden den italienske Original findes paa Jægerspris en mindre nøjagtig dansk Gengivelse af denne. De Brudstykker, som her trykkes, er oversat af Fru Professorinde Helene Howitz.